

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ТА НАСТУПНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ І КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СУЧАСНІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Полтавський державний медичний університет
(м. Полтава, Україна)

Вступ.

Міждисциплінарний підхід до організації навчального процесу у вищій школі, втілений у різних дидактичних формах, дозволяє реалізувати принципи Болонського процесу та спрямований на забезпечення цілісності сучасного навчального процесу у вищій школі [1].

Залишається актуальною проблема реалізації наступності в медичній освіті. Незважаючи на те, що вдосконалені протягом десятиліть програми дисциплін, що передбачені вищою школою, складені з урахуванням принципів міждисциплінарної інтеграції та передбачають тісні взаємозв'язки як по вертикалі (від молодших курсів до старших), так і по горизонталі (між дисциплінами одного курсу), на практиці здобувачі освіти далеко не завжди бачать наступність між фундаментальними та клінічними дисциплінами [2, 3].

Мета дослідження.

Аналіз можливості використання ситуаційних задач як засобу удосконалення міждисциплінарної інтеграції і наступності у викладанні фундаментальних і клінічних дисциплін у сучасній медичній освіті.

Основна частина.

Міждисциплінарні зв'язки у вищому професійному навчанні є логічним спрямуванням інтеграційних процесів, що відбуваються в науці та в житті суспільства. Ці зв'язки відіграють важливу роль у підвищенні практичної та науково-теоретичної підготовки здобувачів освіти, суттєвою особливістю якої є оволодіння ними узагальненим характером пізнавальної діяльності. Узагальненість дає можливість застосовувати знання та вміння у конкретних ситуаціях, при розгляді приватних питань, як у навчальній, так і у професійній діяльності.

Міждисциплінарна інтеграція в процесі навчання в медичному університеті є не простою сумою об'єднання фундаментальних знань різних дисциплін, а логічно та ієрархічно збудованою структурою їх взаємодії. Основне завдання міждисциплінарної інтеграції полягає в тому, щоб при вивченні певної теми актуалізувати раніше засвоєні знання, навички та вміння, необхідні для вивчення цієї теми, враховуючи при цьому інтереси предметів. Найбільш адекватною формою міждисциплінарної інтеграції на сьогодні є метод формування змістовних зв'язків. Методичне планування міждисциплінарної інтеграції ведеться в трьох напрямках: перший напрям — визначаються дисципліни, їх розділи, теми, що є забезпечуючими для заняття, другий напрям — визначаються перспективні дисципліни, їх розділи, теми, третій напрям — плануються внутрішньопредметні зв'язки, що забезпечують інтеграцію теми, що вивчається, з попередніми та наступними темами курсу.

Міждисциплінарні зв'язки є засобом, що забезпечують взаємну узгодженість навчальних програм з різних дисциплін з метою підвищення наукового рівня викладання, формування діалектичного світогляду здобувачів освіти, розвитку їх творчих здібностей. В аспекті медичної освіти за допомогою міждисциплінарного підходу формується новий тип «міждисциплінарних знань», який дозволяє розвивати клінічний стиль мислення здобувачів освіти, характеризується цілісним баченням конкретного завдання або проблеми у вирішенні клінічної ситуації.

Наступність навчання майбутнього лікаря визначено робочими програмами навчальних дисциплін, де зазначено місце дисципліни у структурі основної освітньої програми вищої професійної освіти освітньої установи; необхідні знання, вміння та навички, які мають бути сформовані попередніми дисциплінами; формування необхідності вивчення дисципліни для формування відповідних компетентностей на наступних етапах навчання.

Вирішенням проблеми підвищення ефективності міжпредметної взаємодії можуть служити ситуаційні завдання як традиційної форми, так і інноваційні їх варіанти [4].

На кафедрі хірургії №2 при реалізації ОК «Хірургія, в тому числі дитяча хірургія, нейрохірургія» та «Хірургія, в тому числі дитяча хірургія» модулів «Дитяча хірургія», «Вади розвитку у дітей» ситуаційні задачі використовуються як засіб удосконалення викладання клінічної дисципліни у медичному вузі. Банк ситуаційних завдань систематично переглядається та доповнюється завданнями різного ступеня складності для вирішення питань міждисциплінарної взаємодії з урахуванням сучасних досягнень медичної науки та практики

Умови ситуаційної задачі (скарги, анамнез) та опис об'єктивного статусу пацієнта вимагають міждисциплінарного підходу, оскільки свідчать про необхідність проведення диференціальної діагностики.

До кожного ситуаційного завдання є перелік питань для дискусії, що стосуються етіології (знання біології, мікробіології, анатомії, гістології), патогенезу (знання нормальної та патофізіології, патоморфології), оцінки клінічних симптомів та їх диференціальної діагностики в аспекті різних навчальних дисциплін, питань лабораторної діагностики та терапії (фармакологія).

Таким чином досягається консолідація та «перетворення на практику» вже вивчених та тих, що вивчаються зараз, теоретичних та клінічних навчальних дисциплін.

У ході вирішення ситуаційного проблемного завдання змінюються освітні акценти з вислуховування здобувачами освіти предметного матеріалу на їх майбутню практичну діяльність та розвиток клінічно-

го мислення. При вирішенні ситуаційного завдання здобувачі освіти стають активними учасниками процесу пошуку рішень, коли вони можуть розпізнати причини своїх помилок, труднощів, оцінюють знайдений спосіб і порівнюють його з іншими запропонованими.

Проблемна ситуація породжує процес творчого мислення, де не завжди достатньо лише теоретичних знань, які також потрібно переосмислювати, щоб використати їх у нестандартних умовах.

Застосування у процесі методу ситуаційних завдань істотно змінює роль викладача - педагогу необхідно забезпечити творче співробітництво зі здобувачами освіти у вигляді дискусії з різних підходів до вирішення боротьби думок і можливих конфліктних точок зору.

Використання такого підходу дозволяє вирішити кілька завдань у навчанні здобувачів освіти: дисциплінувати кожного, хто навчається, підвищуючи рівень особистої відповідальності в групі за рішенням «своїєї» ролі в ситуаційному завданні; навчити колективної роботи з формулювання колегіального рішення; продемонструвати на практиці зв'язок теоретичних дисциплін із клінічними; сформулювати навички клінічного мислення та наочно проілюструвати нерозривний зв'язок різних навчальних дисциплін при обговоренні ситуаційного завдання.

При навчанні на кафедрі практикується і метод «зворотного» ситуаційного завдання, коли викладачем дається вступна у вигляді робочого діагнозу хірургічного захворювання дитячого віку, а здобувачі

освіти колегіально повинні скласти ситуаційну задачу, аргументуючи представлені ними умови клінічної проблеми.

При використанні у навчальному процесі ситуаційних задач з наочним фото- чи відеоматеріалом першорядне значення має роль викладача, який при обговоренні вголос аналізує розвиток власної думки, представляючи студентам, як здійснювався пошук рішення та базувалася логіка міркувань; які методи дослідження використовувалися, чому одним з них віддали перевагу іншим і т.ін.

Таким чином, ілюстративний варіант ситуаційного завдання дозволяє долучити здобувачів освіти до методу пошуку та знаходження невідомого з урахуванням міждисциплінарної взаємодії та знань різних навчальних дисциплін. При цьому і викладач, і здобувачі освіти стають рівноправними учасниками спільної освітньої діяльності.

Застосування проблемних ситуаційних завдань значно підвищує мотивацію до навчання та наближає здобувачів освіти до їх майбутньої діяльності.

Висновки.

Таким чином, активне використання в освітньому процесі різних варіантів ситуаційних завдань дозволяє забезпечити міждисциплінарну взаємодію; формувати та удосконалювати рівень клінічного мислення; усунути хибне уявлення про існування «другорядних» (необов'язкових до вивчення) навчальних дисциплін.

Література

1. Voloshchuk NI, Pashyns'ka OS, Ivanytsya AO, Taran IV. Mizhdystsyplinarna intehratsiya yak faktor udoskonalennya vykladannya farmakolohiyi u medychnomu vyshi. Medychna osvita. 2016;4:8-11. [in Ukrainian].
2. Hirsh DA, Ogur B, Thibault GE, Cox M. "Continuity" as an organizing principle for clinical education reform. N Engl J Med. 2007 Feb 22;356(8):858-66. DOI: [10.1056/NEJMsb061660](https://doi.org/10.1056/NEJMsb061660).
3. Lee AS, Ross S. Five ways to get a grip on evaluating and improving educational continuity in health professions education programs. Can Med Educ J. 2020 Sep 23;11(5):e87-e91. DOI: [10.36834/cmej.69228](https://doi.org/10.36834/cmej.69228).
4. Filonenko MM. Metodyka vykladannya u vyshchiiy medychniy shkoli na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu: Metodychni rekomendatsiyi dlya vykladachiv ta zdobuvachiv naukovoho stupenya doktora filosofiyi (PhD) VM(F)NZ Ukrainy. K., 2016. 88 s. [in Ukrainian].